

СУДЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

вул. Жилянська, 14, Київ, 01033

Голові
Верховної Ради України

СТЕФАНЧУКУ Р. О.

Шановний Руслане Олексійовичу!

Конституційний Суд України відкрив конституційне провадження у справі за конституційною скаргою Гудиренка Сергія Володимировича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини третьої статті 307, частин першої, другої статті 309 Кримінального процесуального кодексу України (далі – Кодекс).

За частиною третьою статті 307 Кодексу „ухвала слідчого судді за результатами розгляду скарги на рішення, дію чи бездіяльність слідчого, дізнавача чи прокурора не може бути оскаржена, окрім ухвали про відмову у задоволенні скарги на постанову про закриття кримінального провадження, скарги на відмову слідчого, прокурора в задоволенні клопотання про закриття кримінального провадження з підстав, визначених пунктом 91 частини першої статті 284 цього Кодексу, про скасування повідомлення про підозру та відмову у задоволенні скарги на повідомлення про підозру“.

У статті 309 Кодексу визначено ухвали слідчого судді, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування, зокрема встановлено перелік ухвал слідчого судді (частина перша), а також, що „під час досудового розслідування також можуть бути оскаржені в апеляційному порядку ухвали слідчого судді про відмову у задоволенні скарги на постанову про закриття кримінального провадження або на рішення слідчого, прокурора про відмову в задоволенні клопотання про закриття кримінального провадження на підставі пункту 91 частини першої статті 284 цього Кодексу, про скасування повідомлення про підозру чи відмову у задоволенні скарги на повідомлення про підозру, повернення скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора або відмову у відкритті провадження по ній“ (частина друга).

Для забезпечення об'єктивного й повного розгляду справи та ухвалення Конституційним Судом України обґрунтованого рішення прошу Вас висловити позицію по суті конституційної скарги.

Прощу дати відповідь до 27 травня 2024 року.

Додаток: копія конституційної скарги на 5 арк.

З повагою

суддя-доповідач

Олег ПЕРВОМАЙСЬКИЙ

Конституційний Суд України

ІНФОРМАЦІЯ

**стосовно конституційної скарги Гудиренка Сергія Володимировича
щодо відповідності Конституції України (конституційності)
частини третьої статті 307, частин першої і другої статті 309
Кримінального процесуального кодексу України**

На лист № 361-005-02/1414 від 19 квітня 2024 року

У зв'язку з розглядом Конституційним Судом України справи за конституційною скаргою Гудиренка Сергія Володимировича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини третьої статті 307, частин першої і другої статті 309 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) повідомляємо про таке.

Суб'єкт права на конституційну скаргу стверджує, що оспорювані приписи КПК України є такими, що не відповідають вимогам статей 3, 8, 9, 19, 22, 41, частин першої і другої статті 55, статті 64, пункту 8 частини другої статті 129 Конституції України.

Згідно із судовими рішеннями, що передували зазначеній конституційній скарзі, автор клопотання оскаржував бездіяльність слідчого щодо неповернення йому тимчасово вилученого майна, зокрема грошових коштів у сумі 50 тисяч доларів США, 2 400 євро та 20 тисяч гривень у кримінальному провадженні, в якому він не є стороною. Вимоги мотивовано тим, що грошові кошти були вилучені слідчим 13 травня 2015 року під час обшуку за місцем проживання автора клопотання. Після цього постанову слідчого, відповідно до якої грошові кошти визнано речовими доказами, скасовано постановою прокурора від 13 вересня 2019 року. Оскільки дані про накладення арешту відсутні, зазначені кошти набули статусу тимчасово вилученого майна, яке згідно з частиною першою статті 169, частиною п'ятою статті 171 КПК України має бути негайно повернуто їх власнику, тобто Гудиренку С.В.

Суди апеляційної та касаційної інстанції, виходячи з вимог статей 307 і 309 КПК України, відмовили у відкритті провадження, оскільки рішення слідчого судді у зазначеній справі є остаточним і оскарженню не підлягає.

Ухвалою Другого сенату Конституційного Суду України від 21 лютого 2024 року № 37-3(II)2024 відмовлено у відкритті конституційного провадження у справі за конституційною скаргою Гудиренка С.В. щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 169, частини першої статті 392, частини четвертої статті 399 КПК України. Таким чином, предметом конституційного контролю є виключно оскаржувані норми частини третьої статті 307, частин першої і другої статті 309 КПК України, на підставі яких автор клопотання не може оскаржити в апеляційному порядку ухвалу слідчого судді щодо повернення тимчасово вилученого під час обшуку майна.

Провівши юридичний аналіз окресленого у конституційній скарзі правового питання, відповідних положень Конституції України, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), КПК України, правових позицій, викладених у рішеннях Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), необхідно зазначити таке.

Відповідно до частини третьої статті 307 КПК України ухвала слідчого судді за результатами розгляду скарги на рішення, дію чи бездіяльність слідчого, дізнавача чи прокурора не може бути оскаржена, окрім ухвали про відмову у задоволенні скарги на постанову про закриття кримінального провадження, скарги на відмову слідчого, прокурора в задоволенні клопотання про закриття кримінального провадження з підстав, визначених пунктом 9¹ частини першої статті 284 цього Кодексу, про скасування повідомлення про підозру та відмову у задоволенні скарги на повідомлення про підозру.

Ухвали слідчого судді, що можуть бути оскаржені під час досудового розслідування в апеляційному порядку, визначені частинами першою і другою статті 309 КПК України. Зокрема, це ухвали щодо обмеження свободи та особистої недоторканності, арешту майна, тимчасового доступу до певних речей, документів, відсторонення від посади, а також ухвали про відмову у здійсненні спеціального досудового розслідування, відмову в задоволенні скарги на постанову про закриття кримінального провадження, повернення скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора або про відмову у відкритті провадження за результатами такого розгляду.

Водночас згідно з пунктом 1 частини першої статті 303 КПК України на досудовому провадженні можуть бути оскаржені такі рішення, дії чи бездіяльність слідчого, дізнавача або прокурора на бездіяльність слідчого, дізнавача, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення, у *неповерненні тимчасово вилученого майна згідно з вимогами статті 169 КПК України*, а також у нездійсненні інших процесуальних дій, які він зобов'язаний вчинити

у визначений цим Кодексом строк, – заявником, потерпілим, його представником чи законним представником, підозрюваним, його захисником чи законним представником, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, *володільцем тимчасово вилученого майна*, іншою особою, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування.

Частина третя статті 309 КПК України визначає, що інші ухвали слідчого судді, ніж зазначені в цій статті, оскарженню не підлягають і заперечення проти них можуть бути подані під час підготовчого провадження в суді.

Згідно з пунктом 8 частини другої статті 129 Конституції України однією з основних засад судочинства є забезпечення права на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках - на касаційне оскарження судового рішення.

Пунктом 1 статті 6 Конвенції визначено, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення.

Разом з тим ЄСПЛ у своїй практиці неодноразово наголошував, що право на справедливий суд, закріплене у статті 6 Конвенції, не є абсолютним. *Право на суд може підлягати дозволеним за змістом обмеженням, зокрема щодо умов прийнятності скарг; такі обмеження не можуть зашкоджувати самій суті права доступу до суду, мають переслідувати легітимну мету, а також має бути обґрунтована пропорційність між застосованими засобами та поставленою метою* (пункт 33 рішення у справі «Перетяка та Шереметьєв проти України» від 21 грудня 2010 року).

Правові підходи до створення обмежень щодо доступу до певних видів оскарження узгоджуються із положеннями висновку № 20 (2017) Консультативної ради європейських суддів, в якому зазначається, що країни, які надають необмежене право на оскарження, можуть розглянути можливість запровадження певних механізмів надання дозволу на розгляд скарг чи встановлення процесуальних фільтрів на оскарження таких рішень.

В офіційному тлумаченні частини другої статті 55 Конституції України, викладеному в Рішенні Конституційного Суду України від 14 грудня 2011 року № 19-рп/2011, зазначено, що реалізація конституційного права на оскарження в суді будь-яких рішень, дій чи бездіяльності всіх органів влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб забезпечується в порядку, визначеному процесуальним законом.

У такий спосіб здійснюється право на суд, яке відповідно до практики ЄСПЛ включає, крім права ініціювати провадження, право на вирішення спору судом (рішення у справі «Кутіч проти Хорватії» від 1 березня 2002 року).

ЄСПЛ неодноразово наголошував, що застосовуючи процесуальні норми, національні суди повинні уникати як надмірного формалізму, який може вплинути на справедливість провадження, так і надмірної гнучкості, яка призведе до анулювання вимог процесуального законодавства (рішення у справі «Волчлі проти Франції» від 26 липня 2007 року).

З 2012 року кримінальним процесуальним законом запроваджено новий інститут оскарження рішень, дій чи бездіяльності слідчого, прокурора під час досудового розслідування. Зокрема, запроваджено здійснення *судового контролю слідчим суддею на стадії досудового розслідування* для виконання процесуальних завдань кримінального провадження та захисту прав, свобод і інтересів людини. Перевірка законності та обґрунтованості рішень, прийнятих слідчим суддею на стадії досудового розслідування, можливість їх оскарження в апеляційному порядку передбачені главою 26 КПК України. Право на оскарження є запорукою забезпечення захисту прав і законних інтересів учасників кримінального провадження.

Варто зауважити, що *легітимна мета правового інституту слідчого судді як засобу процесуального контролю на стадії досудового розслідування та ухвалені ним рішення за своєю юридичною природою відрізняються від інших процесуальних рішень суду. Встановлення процесуальних фільтрів на такі рішення обумовлено вимогами процесуального закону та відповідає нормам КПК України, пункту 8 частини другої статті 129 Конституції України та і в розумінні Консультативної ради європейських суддів є прийнятним.*

Крім того, зі змісту конституційної скарги впливає, що її автор при оскарженні бездіяльності слідчого щодо неповернення тимчасово вилученого майна не надав суду належні докази на підтвердження заявлених вимог та не вказав на відсутність об'єктивної можливості отримати відповідні підтвердні документи.

Таким чином, суб'єкт права на конституційну скаргу висловлює незгоду з рішеннями відповідних учасників кримінального провадження. Водночас перевірка правильності застосування органами досудового розслідування та судами норм закону є компетенцією органів прокуратури та судів загальної юрисдикції і не належить до повноважень Конституційного Суду України (*Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням Кіровоградської міської ради щодо офіційного тлумачення частини сьомої статті 44 Закону України «Про статус суддів» від 5 червня 1997 року № 8-з/97; Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Лук'янченка Володимира Веніаміновича щодо офіційного тлумачення пункту 6 статті 32 Кримінально-процесуального кодексу України від 13 лютого 2003 року № 10-у/2003; Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням уповноваженого за дорученням Ненька Андрія Васильовича в інтересах громадянина Сіліна Дмитра Львовича про офіційне*

тлумачення частини першої статті 58 Конституції України і Закону України «Про внесення змін до Кримінального, Кримінально-процесуального та Виправно-трудоного кодексів України» стосовно дії в часі положення, що передбачає заміну смертної кари довічним позбавленням волі від 19 лютого 2004 року № 13-у/2004 тощо).

Руслан СТЕФАНЧУК

